This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit. The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र M167. विषय वैदिक.
नाव. हिरण्यकेशीय श्रौतसूत्र (mss).
लेखक/लिपीकार —.
पृष्ठ 18 काळ — पूर्ण/अपूर्ण

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पस्त्यश्यतथैवोत्तरीयमपरेणाग्निंप्राङ्मुखउपविशत्याहरंत्यस्मैकुंडलेवांदनमणिंबादरंराक्कयणी
भिक्षादनंतऽभयदक्षिणप्रबधोपर्यंग्रोधारमन्त्रोभिजुहोत्यायुष्यवर्चस्यंरायस्पोषमौदुंबरं॥इदंहि
रण्यमायुष्यंवर्चस्यंत्रायमाणंरातामास्वाहा॥उच्चैर्वाजिरंतनासाहंसभासाहंधनंजयं॥सर्वाः
समग्राऋधयोहिरण्यस्मिन्समाहृताःस्वाहा॥शुनमहंहिरण्यस्यापिकृविंवनामास्रभिषं॥तंमा
हिरण्यवर्चसंकरोतुपुरुषुप्रियंप्रत्नवर्चसिनंमाकरोतुस्वाहा॥प्रियंमाकुरुदेवेषुप्रियंमाप्रत्नाणा
कुरुं॥प्रियंविश्यबुश्रुडेषुप्रियंमाकुरुराजसुस्वाहा॥इयंमोषधेत्रायमाणासहमानासरस्वती॥
सामाहिरण्मयवर्चसंकरोतुपुरुषुप्रियंप्रत्नवर्चसिनंमाकरोतुस्वाहेत्येतयर्चाभिरस्याहुता
रश्मिःप्रदक्षिणमुदपात्रेणपरिप्लाव्य॥१०॥विराजंचस्वराजंचाभिश्रीर्याचनाग्रह॥लक्ष्मी
राष्ट्रस्यायुरवतयोमासःसजामसीतिकुंडलेप्रातरंतेदक्षिणंकर्णंदक्षिणःसव्यंसव्यमंतुभिद्रा
तंयेनायुषवर्चससंवत्सरस्यधायसातेनसन्नुग्रण्हासीतिकुंडलेसंगृण्हीत।इयंमोषधेत्राय
माणासहमानासरस्वती॥सामाहिरण्यवर्चसंकरोतुपुरुषुप्रियंप्रत्नवर्चसिनंमाकरोत्वपाशो
सीतिश्रीरामांमणिंप्रतिमुंचतेशुभिंकशुभमारोहत्राभयंतंमुरंनमः॥मुरंचमभयंभयंभया
ऽसंचभगंकुरु॥सामाहरज्जमदग्निश्चहायंकामायास्मै॥इमांतांप्रतिमुंचेहंभगेनसहवर्चसा

ह्यांऽसंत्रतिमुंचतेयदाजनंत्रेकुंदंनाजनंऽहिमवतउपरि॥तेनवामांजेहंभगेनसहवर्चसाम
यिपर्वतपुरुषामात्रंकुंदंनाजनेनाऽतस्मिन्नविद्यमानेयनेवंकनाविद्यन्मेमनःपरागतमिया
दृशेविक्षतदेवस्यत्वेतिवर्णवंदंप्रतिमुंचेद्यंऽस्यवज्रोस्यश्वितोमापातामितिन्यूर्ध्वमुन्माष्टिवंगवे
तयास्थिरंथतमत्सरासरिसृपान्श्वापदान्रक्षाऽसिपिशाचान्पुरुषयाडुयान्नाऽदंऽरक्षाविभस्मा
डुयाद्रक्षसामेवैतन्नाहंतस्करानंनग्नःसर्वंपश्यतिनायतेत्वंसपत्नहा।जहिशत्रूंरणान्त्सपत्नां
मेधयानिवर्तिनिःप्रदक्षिणमुपवीपरिशिरःप्रतिहरतेप्रतिछन्नादेवतामासतामित्यपानहावथ
वसाहतप्रजापतेःशरणमसत्रंत्रणश्छदिरितऊत्रंतिरण्हतियोमदंऽपरा[illegible]पतादूरायसा
धिभस्मां॥इमंतंपुनरादृदयमायुषेबलायचेतदंपुनरादेनंयथस्यहत्वासंतति॥१२॥॥
इतिहिरण्यकेशीसूत्रेएकान्नविंशतिप्रश्नेतृतीयःपटलः॥३॥आनयंत्स्मरथमश्वंहस्तिनं
वारथंतरमसिथामदृश्यमासिहृदस्यकोन्यकाथभिनदत्वबा॥अंधीमाश्विनारथोमाऽःखमारु
खारिषत्॥आरेशःस्वस्तिगछतुविविघ्नाभिदासतः॥इहश्रुतिरिहविश्रुतिरिहरमदृहरमताभिति
रथमातिष्ठतेयदिरथेनप्रविशत्यश्वोसिहयासिमयासोत्येकादशगिरस्त्वानामभिरश्वंयच
श्वनंदस्यत्वावत्रणासुपविशामिवहकालंवहश्रियंमाभिवहहस्त्यासिहस्तियशसमासिहस्ति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वर्चसमासि हस्तियशसि हस्तिवर्चसी भूयासमिति हस्तिनेयादेतेनैतऋछतियत्रास्माअपचितिंरु
रिष्यतोभवतिसꣳस्त्वंतृदृशामायुसमागꣳनुसꣳरताः॥सर्वकामाआमियतुनृःप्रियाअभिस्त्वंतु
नृःप्रियाइतिदृशउपतिष्ठतेयशोसियशोहस्तामिभूयासमितियास्यापचितिंरुरिष्यन्भवतितं
मभ्यागꣳन्समीक्षतेथास्माआवसथंकल्पयितार्घंहरतिप्राहकुरुतेतिप्रत्याहकुर्वंत्सस्त्रिरुतपाꣳ
वादधिमधुघृतमितितिस्रोदधिमधुघृतमापःसꣳस्रवइतिपादुः॥कꣳसेदध्नीयमध्नानयतिरु
सीयस्यानीवर्षीयसापिधायमान्वीनानिपृथगादायतिरुर्वंपाद्यमर्घ्यमाचमनीयंमधु
पर्कंइत्यन्वꣳनुसंव्रजिनासोनुपर्किंचयान्वेकेंकंप्राहकुर्वंतेतिकुर्वंतस्मिन्ग्राम्यरउपविश
तिनिरगृह्यरसस्यावार्यासंरीमातद्योषमितिमथास्मेपाद्यमितिप्राहतनोस्यश्रꣳश्रावापादोप्रक्षा
लयतिसव्यमग्रेब्राह्मणस्यदक्षिणमितरयोः॥१२॥विराजौदोहोसमधिदोहःपद्यापविराज
इतियास्यपादौप्रक्षालयतितस्यहस्तावभिमृश्यास्मानंप्रत्यभिमृशतिप्रमितꣳइंद्रियंवीर्यमा
युःकीर्तिर्वर्चोयशोबलमितियथास्माअर्घ्यमितिप्राहतत्तथेत्यथास्मासामागन्यशसास्सꣳसृजते
असावसौसापयसाचातमꣳरूपेणप्रियंप्रजानामधिपतिंपशूनामभिसमहंवःप्रहिणाम्यसि
तास्थायानिमविगछत॥अछिद्रःप्रजयाभूयासंमापयासीरिमत्यवरुतिशेषंनिनीयमान
मनुमंत्रयतेथास्माआचमनीयंमितिप्राहामृतोपस्तरणमसीत्यजाचामित्यथास्मैमधुपर्कंइति
प्राहतꣳसवित्रेणात्वाहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णामीत्यथास्मानाभोसादयामीडायाःपदइतिरथि
ंआंप्रतिष्ठाप्यवयन्मधुनोमधव्यंपरमन्तायꣳरूपेणेतिनाहमधुनामधव्यनपरमेणछंदसांपर
मोमधव्योन्नाद्येभ्यस्त्वेतिसंयुक्तेनोपमथ्यमयाचाऽऽज्यात्रिःप्रदक्षिणꣳसंयुज्यतज्जपेत्यो
ग्नियेयशसेबलायान्नाद्यायप्राश्नामीतित्रिःप्राश्यवास्यरातिर्भवतितस्माउछिष्टमश्नंतिति
सर्वंवाप्राशयामीतापिधानमसीत्यपआचामत्यथास्यगोरितिप्राहतस्याकर्णोत्सर्गंवाणो
र्धेनुर्भवेत्यमातराꣳप्राणंदुहितावत्सनाꣳस्वसारंसमानमसृतस्यनाभिः॥प्रणोवोचंचिकितुषे
जनायमागामनागामदितिंवधिष्टपिबतदूधꣳतृणान्यत्तुओमुत्सृजतेत्यत्सर्गंसꣳराज्ञेगो
रस्यपहतपाप्माऽपाप्मानंजहिमनचामुष्यचहतंमहिषंतेꣳहतामाहुषꣳकृतोतिकृत्य
माणामाकुत्सर्गत्वेनमाꣳसेनान्तꣳसꣳस्रुत्याभ्येभरतेमितिप्राहतत्सꣳभरंतीवराऽन्त
मास्थायतन्नेशीयतन्मꣳकृतंधास्तत्स्मरतमितुकाथाहश्रालवणान्भोजयेमतितद्यस्मेनु
कृवत्सवनुसंहजेन्मन्यमाहरयतितस्तिरोऽण्हातिद्योसेरुतएधीप्रतिगृणहानुसाधयो
तेदद्मतुप्राणःप्रतिगृह्णातुप्राणस्त्वाश्रातुप्राणःपिबात्वितीडाम्भीमेवर्चःकृणुतामितियाव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्का मंप्राश्नयास्यरातिर्भवतितस्माउच्छिष्टं प्रयच्छतियंकामयेतनाविच्छिद्येतेतियस्मिन्भूतंचभव्यं
चसर्वंलोकाइहश्रिताः॥तंत्वाहंनातिगृह्णामित्यग्महंत्वेतिवाताम्हग्गृह्णाम्यसावित्योवम्म॥
॥१३॥मुक्तवेतादक्षिणाःहस्तंगृह्णीयाद्यमात्मनंतेवासिनंप्रेष्यंवाकामयेतऋतुमेनपाचीस्यादि
तिसेपूर्वाण्हेस्नातःप्रयतवाग्राहः क्षौतेनाग्नाक्षिणसंभाषानिशायांतस्यावसथंगत्वाजघन्यंगोप्र
स्तार्य्यत्रिःप्रदक्षिणमावसथंपरिलिंवन्परिक्रामत्सरित्वागरेरहमिदंपरिभ्रातुःपरिधसः॥प
रिसर्वंभ्रातृव्यभःपरिवीरःकुल्यासिग्नाश्वसरिकुविलनसंक्रामेणाविच्छिद्यऊलेनपरिमी ढा
सिपरिमीढास्थूलेनेत्यनुपुत्तन्नीवश्चेगंनिदधातियस्माअमात्याअंतेवासिनःप्रेष्यावा इ
वयुत्तान्परिक्रामेदनुपाकृदनुपाकृयनिवर्त्तायोन्यन्नीवृधः॥एवावःपरिक्राःपरिक्रांतुस
र्वदा॥यदितिमाकितिमन्यध्वंमायादवाअवत्तरं॥इइःपाशानवःसिस्क्रामद्यपुनरुदाज
त्तितियथास्वागारंत्रक्षिश्वसेश्रीःसमिधमाधायावर्त्तनवर्त्तयेत्याकूपेणनुहात्यथातत्रा
रुणिःस्थूराद्रुद्धानारिचूर्णानिकारयिलासक्षायेयोनिमुपवपेदिंद्रायास्यनरेफ्सलिक्रम
न्येभ्यःपुरुषेभ्योन्यत्रमाद्दस्थाताःपण्यसिद्धिःपण्यस्यापादायद्धहोति॥१४॥यद्दवाः
प्रपणंचरामहेवाधनेनधनमिच्छमानाः॥तस्मिन्सोमेकचमारधातवग्निरिंद्रोबृहस्पतिदी

शानश्चस्वाहेत्यथातःकोधविनयनंयातएवाराद्रुतनर्मन्योर्म्रुत्यनाशिनी॥तांदेवा ब्र
ह्मचारिणाविनमंतुकृमेधसः॥मतएतन्मरुवेमनुरराटमृदिवाविध्यसि॥अथयाग्नेयधानि
नोहृदोमन्युतनाम्नते॥अहर्धीश्चरथीश्चविधेक्रोधंनयामसि॥गर्भमश्वतयाद्रिवातिकुद्ध
मभिमंत्रयतेथातःसंवाद्याभिशयनंनिशायामेतरागारग्निमुपसमाधायाज्याहुतिपर्यंतंकृत्वा
कृष्णाजघन्यमिश्रेजुहोत्यथाग्निकृन्निर्जिह्मकावत्वाहविषावजेयथाहनुत्तरोवदाम्यधरोवद
सोवदास्वाहेत्यथनैःसन्निधायाभिजपत्यातेवाचमास्यादंमनस्यांहृदयाद्धि॥अंगादंगा
तेवाचमादंत्यत्रयत्रातिहितावाकृंतंतआदंदा॥कृष्णोनीलशिरंवऽधीरकर्मणिरुर्मवीमंमेग्र
तिसंवादिनेशृष्णिमवाशनिनाजहि॥अधोवृद्धाधरोयद्धाधस्ताद्भ्यावद॥अधोजातिरिव
कूटनिजस्यनेहतोममा॥वृत्रस्यमद्दहनुवीम्यधरोमत्वयस्योसाविंद्रहरण्यबाहुः
सुभगातिताश्यलंकृतामध्येदेवानामासीनार्थंमंथमवोचत्सहितसमानंलभ्यजातंमम
परेमनापरेमनधेष्ठाधीमहीममाग्निश्चंइत्थाद्धिमर्थंमसाधयान्नवेतिपरिषद्भामि
धीक्षतेभ्येवजयति॥१५॥इतोहरण्यकेशिसूत्रेएकोनाविंशतिप्रश्नेचतुर्थःपटलः॥४॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दर्शे चंद्रमसं दृष्ट्वापआचम्यापोधारयमाणआव्यायस्वसंतेनयेनवोभवतिजायमानोममादित्या
अरंशुमाप्यायंतीतिचतसृभिरुपतिष्ठतेमयिदक्षकतरातिर्जनंभयमानोनपतिसिगासिनासवज्रो
नमस्तेअस्त्वमामाहिंसीरितिसिंघाणिक्षिसोऽपतितस्यतंतुमाछिद्यमुरवाताऽनश्वंसयद्यप
क्षिण्यःपतयंतिबिभ्रतानिऋतेःसह॥तेमाशिवेनशमनतनसोदंतुवर्चसेतिवचसाधिक्षिसो
ऽपतितदत्त्वेनहस्तात्प्रहृत्याऽऽहुःप्रक्षालयीतादित्वनुज्ञाप्रहोऽभंतारिक्षादपाहंस्लोकाअभ्य
वतनजायसानिंद्रियणमनसाहमागांश्चक्षुषाःस्फुतालतनेतिजपत्वयेनमाविदाता
पाहंस्लोकाभिछादयंत्यरिष्टयाद्रव्यपतत्फलंयत्तांतिरिक्षातदवायुरेव॥यत्रावृक्षस्त
नुवेयेनमासआपोबाधंतानिऋतिंवसाचोरतिंजेषंयेनमाविदातंफलमभिपतेनमःपार्थवायतष
वेरुद्रायनमोरुद्रायपार्थिवायदूरतिंचतुर्व्यथमवरुंभ्यऽपतिनमःपशुब्रदेकातेषवेरुद्रायनमोरुद्रा
यपशुब्रदूरतिंरुंधतेनमःसर्पेस्तेदीतयेनमोरुद्रायनमोरुद्रायसर्पेस्तदूरतिंसर्पस्तंतदोतारि
क्षेछदेदीतयेतेरुद्रायनमोरुद्रायांतरिक्षसदूरतिंजेषंयेनंसंयर्तवातआगछेनमोरुद्रा
देयोतयेवेरुद्रायनमोरुद्रायाक्षुब्रदूरतिनदीस्रुदन्वतीस्रवंतीह्यपतिनमस्तत्सदातेषवे श्रीः
रुद्रायनमोरुद्रायत्सदूरतिचित्रंदेशंदेवमज्ञंवनस्पतिंवाक्रूरंपतिनमस्तस्यामृदितोहमि १०

नाश्रीमाक्षाण्यतोहस्तिवेत्स्वर्यांभिनिमुक्तोरात्रावेवंनपूषमुपस्पृशेथमुपस्पृशेतइरिष्यं
तस्यप्रतिमुंचीतयदेकमुपस्पृशेदेवतयायोइतिप्रयोदहूवेतोतेवायूरतियदिवेहूनेतते
यामयदीतअनिहूतंपरिहूतंपरिप्लुतंश्राकुनेसंदितेचयत्॥मृगस्यशतमरुणयातिरूप
श्चोभयामसीत्यंधानमभिप्रयजंदक्षिउक्षातेवत्राकुनेसोमगायुसिब्रह्मपुत्रंदक्षयने
वृशंसासि॥स्वस्तिनःशाकुनेअस्तुशिवोनःसुमनाभवेत्यनाभिप्रेतंशकुनंप्रतिजपाति
यदेतऽऊतान्यन्यावित्थदेवीयांचंवदासत॥द्विषतोनःपरावदतामसोमृत्यवेनेयंयमस्यक
मथास्मोऽभमनआरीन्नमुल्मुकंतादृशंप्रतिमुस्यस्वेभग्निनासंवदस्वमसोमृत्युना
संवदस्वमपऽउपस्पृशेथाथेनमुपातिष्ठतेविभूरसिप्रवाहणइत्येतेनानुवाकेन॥१५॥॥
यदीवितायदिवास्वकामीभयेऽकोवहतिचित्वमेतां॥तामिंद्राग्नीब्रह्मणास्तावृतानोशी
योनोराज्ञंरुणद्धुतंरुधिंतसालावृकीप्रमार्ष्टुकथापतासिस्वमाशिनंपावच॥ऋ
हूकस्यचनाममाहितंशकुनिंहिरण्यपक्षंशकुनिंदीवांयंसातंगमः॥ग्रामंग्रदक्षिणंह
त्वास्वस्तिनोवृदकाशिंकृतिंपिंगलंपुनर्मामैतिंडिंमंपृतनासुःपुनर्भगः॥पुनर्वीलण
मेतुमापुनर्दक्षिणमेतुमेत्यथैतेधिष्ण्यामासाग्नयोयथास्थानंकल्पंतामिहेवस्वाहा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पुनर्मआत्मा पुनरायुरागात्पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्॥ वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानोंत
स्त्विह्नु मे मनोमृतस्य केतुः स्वाहा॥ यदन्नमद्मि अनृतं वदामि तन्मा तरत्वमृतं कृणोतु॥ सर्वं तदस्मा
न्मा हरसो मर्ताद्दभं शद्दिवस्पाह्यनमित्रेतः स्वं मृष्टं तिलेरुप्यमिश्रं जुहोत्यथै
तान्यद्भुतप्रायश्चित्तानि भवंति कुस्वाकपोतउपाविक्षपमधीगारुपाविक्षकोगामधीस्यू
णाम् रोक्षोदूल्लीकउदक्षीदिमेवरुकपाणसपूर्णकस्नातः प्रयतेवस्वाहः क्षांतोग्नि
णासंभावोनरोगोरेन्तिमुपसमाधायाहुतिपर्यंतंकृत्वाजुहोतीमेवरुणतत्त्वायामि॰
नाचमिता॥ ७॥ इंद्राग्नीवः प्रस्रवणवता प्रस्थितानामभिरक्षिता॥ बृहस्पतिर्वाजीपालः
पूषावःपुनरुदजत्विहितान्॥ प्रतिग्रहमाणाअनुमंत्रयंतेपूषागाउन्वेनइहितेमामागा
यआगमन्तयश्मावृकस्तरक्षिः॥ तंपूषन्नघवंतस्तुजस्पतिंवितिरंमाज्याशंसंमाहभगंतमद्यश्रुधीहवंनः
स्तितसःजःतसःरुदोमूमाज्याव्युतारुमामायोरुमाहभगंतमद्यश्रुधीहवंनः
स्तितऊतयेवाजयतेहवंनोविश्वाआशामनोदातुमस्मै॥ यस्मैत्वंसुद्रविणोददासिपूषन्तमद्यमरुतः
गंसुध्योग्निमुपसमाधायाहुतिपूर्मंतंकृत्वायस्मान्हृत्यंधीर्व्यस्वज्ञातवदपघ्न
निर्ऋतिंमम॥ पशूंश्चमह्यमविहोषतंचदिशादिशः स्वाहा॥ मानोहिंसीज्जनितो

योगामश्वंपुरुषंजगन्॥ अविध्यद्वत्सआगहिश्रियानापरिषन्तस्वाहा॥ अपाग्निंनयंतमस्तेहइ
मेधोविश्वतेमनेवकृपान॰ यथापुरस्तात्॥ १८॥ इतिहरण्यकशिपुत्रएकोनत्रिंशतिप्रश्नेप
मः षटलः॥ ५॥ समादधआचार्यकुलान्मातापितरौविभ्यातांभ्रातृव्यान्मेमुष्यकुल
स्तानग्निकांश्चित्वारिंशीमसजोत्रांमनःपंचस्रुक्कालेषुप्राणःसंगवेमध्यंदिनेपराह्णेसाम्
यैर्पुरुषाणास्यासुन्वाहएवंकृतोग्निमुपसमाधायुपरिधानांकृत्वावधूमानीयमानां
समीक्षतेसुमंगलीरियंवधूरिमांसमेतपश्यत॥ सौभाग्यमस्यैदत्वायाथास्तंविपरेतने
तेदक्षिणानःपतिंभावीयोपविशत्यायंतःसमन्तारोहामोपरिधेचतेयथापुरस्ताद्धादित्य
यंतंकृत्वाजुहोत्यग्निरेतुप्रथमोदेवतानांसोस्यप्रजांमुंचतुमृत्युपाशात्॥ तदयंराजावरुणो
उमन्यतांयथेयंस्त्रीपौत्रमघंनरोदात्स्वाहा॥ इमामग्निस्त्रायतांगार्हपत्यःप्रजामस्यैनयतु
दीर्घमायुः॥ अश्मन्वतीरेवतीःसंरभध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः॥ अत्रजहीमेषांयोअस्मान्
हृदिनिधिप्सतिपरिपंथीमुषीवसुतंतेशुष्मंतपसाहनामि॥ यस्तेदृष्टंरक्षतुयामुकंअग्निनोव
लोकंविराजन्नजांपश्यंतीमुमनस्यमानांस्वाहा॥ आयासःपरियानाङ्हस्पतिर्विश्वदेवाअभिरक्षं
तुनेधयतस्तेषुमाक्लावताभिरस्तु॥ आयासःपरियानाङ्हस्पतिर्विश्वदेवाअभिरक्षं
तुवश्वात्स्वाहा॥ अग्नेजस्तांवोत्रमृत्युंपाप्मानमुतयाघं॥ शीर्ष्णःस्त्रजानियोमुष्यहेव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ध्यः पतिमुंचामि पापः स्वाहा ॥ देवहूंरा लपंक्ष्यमानंतेनहन्मि योनिषदः पिशाचान् ॥
क्ष्याद्गन्त्यनधान्यादयामिरार्घमाशुलनजीवंतु पुत्रास्त्वोहमंमेनक्षणत्वायामित्वे
नोअग्नेसत्वन्नोअग्नेत्वमंत्रभयासिप्रजापतेरतिकृत्वाशमानमोजापयत्यातिष्ठममशमा
नमशमेथवः किरोमव ॥ प्रक्षणाहद्रस्यन्त्सहस्यतनामतद्रस्पपरेण ॥ निंहुकांदग्नीषू
पोपानुहरणाग्नास्तीर्यतेषुपूर्वापरावतिष्ठते ॥ १९ ॥ प्राञ्जलयःप्रत्यञ्जुरस्याहस्तंगृह्णी
यासलप्रजापतयःप्राञ्जलयाचोदगग्रंयदिकामयेतपुंसोजनयेयाग्रियंपुछंगृह्णीयादधिकाममेत
स्त्रीरिलंगुलीर्यदिकामयेतोभयंजनयेयाग्रन्थमीवलोमान्यगुछंसहांगुलिभिर्गृह्णीया
त्सरस्यातप्रेदग्नियस्कभगेवाजिनीवति ॥ तांत्वाविश्वस्यभूतस्यप्रजायामस्यग्नेः ॥ १
ज्ञामितेसुप्रजास्त्वायहस्तंमयापत्साहरदृष्टिर्यथासत् ॥ भगोअर्यमासवितापुरंधि
मेंद्यंत्वादुर्गार्हपत्यायदेवाःप्रजतांपत्नयेअग्रेदक्षिणाग्नंसंप्रतीचीमयावर्त्यग्निमंत्रम
ते ॥ अघोरचक्षुरपतिघ्येधिशिवापशुभ्यःसुमनाःसुवर्चाः ॥ वीरसूर्देवकामास्योना
शंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ तान्त्रःपूषाऽवतमामेरथंस्वयावातेमनुष्यावपंति
यानऊरूउशतीर्विश्रयातेमस्याशुशंतःप्रहरमशोया ॥ सोमःप्रथमोविविदेगंधर्वोवि

विदउत्तरः ॥ तृतीयास्त्रिहपतिस्तुरीयोहंमनुष्यजः ॥ सोमोदद्गंधर्वायगंधर्वोग्नयेदात्
पश्रूंश्चमह्यंपुत्रांश्चाग्निर्ददात्वथोत्वा ॥ अमुहमस्मिसात्वंद्योरहंपृथिवीत्वंसामाहमृ
क्त्वंतावेहिसंभावसहरेतोदधावहैपुंसेपुत्रायवेतवेरायस्पोषायसप्रजास्त्वायसरा
यैत्वामीन्द्रमीढ्वःसपुत्रांसुभगांकृणु ॥ दशास्यांपुत्रानाधेहिपतिमेकादशंकृ
धिसंतंयथायतनमुपेवश्याथास्याअंजलाधास्येनोपस्तीर्यलाजांहिरावपतीमांला
जानावपाग्निसमृद्धिकरणान्मम ॥ तुभ्यंचसंवननंतदग्निरनुमन्यतामिलमिघायैधना
यसूपबर्हसंवालाजानावपतीदीर्घायुरस्तुमेपतिरेधंतांज्ञातयोममस्योहितस्याअंजलि
मानुहेसुहवेसुष्ठुवेसुष्ठावयिश्चाउतह्यावयंधारयुदन्याइव ॥ आतिगाहेमहिसूपइतिप्र
दक्षिणमग्निंपरिक्रम्यतथैवलाजानावपतिहुतीयंपरिक्रम्यतथैवलाजानावपतितृती
यंपरिक्रम्यसोविहुतीरुहत्यत्रैकेजयाभ्यातानाग्नाहुश्चतइत्युपजुहुतियथापुर
स्तान्नापरेणाग्निंप्राचीमुदीचींवाविहुरुक्रमान्क्रामयतेथेनांसंशास्तिदक्षिणो
नप्रक्रम्यसव्येनानुप्रक्रामसासव्येनदक्षिणामतिक्रामतीति ॥ २० ॥ एकमिवाविहुत्वा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्वेतु हे ऊर्जे विष्ठुस्त्वान्वेतु त्रीणि व्रता माविष्ठुस्त्वान्वेतु चत्वारि मायोभवाय विष्ठुस्त्वान्वेतु पं
चपशुभ्यो विष्ठुस्त्वान्वेतु षडृतवे विष्ठुस्त्वान्वेतु सप्त सप्तभ्यो होत्राभ्यो विष्ठुस्त्वान्वे
तित्रिसप्त मेदमवक्राम्यज पतिसरवाय सप्तपदा कृत्वा सरव्यं तेगमेयं सरव्या न्मा योषं
सरव्यान्मे मा योष्ठा इत्यथास्य दक्षिणेन दक्षिणं पादमग्रेकमुद्दक्षिणेन हस्तेन दक्षिणमं स
मुपर्युपर्यन्वमश्य हृदयदेशमभि वादेन मशंति यथा पुरस्तात्प्राणानां ग्रंथिरासीत्स मा
वित्रइति नाभिदेशं तामपरेणाग्निं प्राचीनमुपवपथ पुरस्तात्त्वेऽनिष्ठन्नाऽऽक्रः प्राक्षा
त्मापो हिष्ठामयो भुवइति तिसृभिर्हरण्यवर्णाश्शुचयः पावकाइति चतसृभिः पवमानः सु
वर्जनइति चैतेनानुवाकेनात्रवीतान्याभिश्चयात्।।२१।। इतिहरण्यकेशसूत्रेएकोनवि
ंशतिप्रश्नेषष्ठः पटलः।।६।। तोततः प्रवाहयंति प्रवाहयंति समोष्वेतमग्निमनुहरंते
नित्यो धार्यानुगतोमंथ्यः श्रोत्रियागारा द्वा हार्योपवास्यो नुगतोभवायाः पत्युर्यागारं
प्राव्याथैना ंसं शास्ति दक्षिणंपादमग्रेतहरदेहालेमाधिष्ठाइति पूर्वार्धंशल्यामान्यु श्री
वोपसमादधात्यपरेणाग्निंलोहितमानडुहंचर्म प्राचीनग्रीवमुत्तरलोमास्तरणमिति न १३
मिसमाऽऽस्तरणायुदऽऽस्तरेणोपविशतः पश्चात्सप्तिर्भार्यापविशति हरणजोनिर्वीरंतिहा

श्वाइहपूरुषाः।। इहोसहस्रदक्षिणोगोपूषानिजीरंतिनाचंयमानाःसातंगमनक्षत्राणामूर्ध्वा
ऽहेतेषुनक्षत्रेषुश्रोणामुदाकोवारुणमुपनिष्क्रम्यदेवीः षडुर्वीरितिदशऽउपनिष्क्रमेमाहस्म
हिंसन्नयेतिनक्षत्राणिमारुधामाहिषतसामराज्ञान्तिनंदमसः संसर्वयुः प्रथमानाऽऽक्रिकानामतथ
नीयऽऋतावःहनिष्युः षड्ऽऋतिकामुत्तमयोगयत्नीयमस्माकंब्राह्मणंवृष्टीनुपसंयंऽऋव
मुपनिष्क्रमेऽध्वक्षिनिर्ऽऋवयानिऽऋवमासिऽऋवतासिनं।।तेनक्षत्राणामथ्यासिसमापाहरतन्यतः।
नमोब्रह्मणेऽऋवायाच्युतायाक्रूरायनमोब्रह्मणःपुत्रायपुरोहितायनमोब्रह्मणःपुत्रेभ्योदेवेभ्यस्त्रयस्त्रि
ंशद्भ्यानमोब्रह्मणःपुत्रपौत्रेभ्योगणेभ्योयस्त्वाऽऽक्रमच्युतःसपुत्रःसपौत्रब्रह्मवर्चसाऽऽक्रमा
त्पुत्राभवेत्प्रेष्यातथास्मिन्वंसनेऽवलगानिकःसःहिरण्यःस्त्रियोराजानोनमोमयमायुःकी
र्तिर्वर्चोयशोबलंब्रह्मवर्चसमन्नाद्यमित्येतानिमयिसर्वाणिऽऋवाण्यच्युतानिसंतु।।२२।। ऽऋवंता
ब्रह्मवर्चसाहमस्मिन्लोकेस्मिंश्चजनपदेस्यासमच्युतंताब्रह्मवर्चसाहमस्मात्लोकादस्माच्च ज
नपदाच्चाभिहिंस्यन्मेभ्रातव्यास्मात्लोकादस्माच्चजनपदाच्चवतामवरुंत्साब्रह्मवर्चसाहमस्मात्लो
कादस्माच्चजनपदाच्चोशिहिंस्यन्मेभ्रातव्यास्मात्लोकादस्माच्चजनपदाच्चृष्टनामव्यथमानंताब्रह्मवे
र्चसाहमस्मात्लोकादस्माच्चजनपदाच्चाथिहिंस्यन्मेभ्रातव्यास्मात्लोकादस्माच्चजनपदाच्चाथतान

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भ्यंतासर्वस्यवेदनभ्यमहमस्यजनपदस्यभूयासंमध्यंतासर्वस्यवेदमध्यमहमस्यजनपदस्यभूया
संतंतासर्वस्यवेदतंतिंहमस्यजनपदस्यभूयासंमेथांतासर्वस्यवेदमथ्यमहमस्यजनपदस्यभू
यासंनाभिंतासर्वस्यवेदनाभिरहमस्यजनपदस्यभूयासंयथानाभिः प्राणानांविधृतानेवमहंविध्र
वानेकशतंतंपाप्मानंरुंधेतुयोस्माद्द्विष्यंचवयंद्विष्मोभूयांसिमानेकरातान्पुण्यात्मागंछंवित्य
श्रमनोज्ञेनसंभाव्यागारंप्राप्याथैनांमांसेयेनस्रुवेणजुहोतिपलीपाकेनयाजयातपत्न्यंहंतिश्रपयित्वामिघा
र्यंहुत्वाग्नयेरुद्रवाग्नयेक्षिप्तंहुतंहोतितेनब्राह्मणविद्यावंतंपरिवेष्टियोस्मापचेताभवतिन
स्माऋषभंदक्षिणेतस्मादूर्ध्वंपर्वस्वाग्नयेनस्रुवेणपलीपाकेनयजतेतित्यंसायंप्रातर्गृहमेधीहोमंयदेवा
हुत्तेनेतेआहुतीर्जुहोत्यग्नयेस्वाहाप्रजापतयेस्वाहेतिसादींपूर्वंप्रातरेकंसमामनंतित्रिरात्रंवधो
रालंवणाद्विवधःशाविनाथलंकुर्वंपोऽब्रह्मचारिणोवसंतश्चतुर्थमिपरारात्रंमुपसमाधाय
प्रायश्चित्तिपर्यंतंहुत्वानवप्रायश्चित्तीर्जुहोति॥२३॥अग्नेप्रायश्चित्तेत्वंप्रायश्चित्तिरसिब्राह्मण
स्त्वानाथकामउपधावामियास्येघोरात्तन्नस्तामितोनाशयस्वाहावायोप्रायश्चित्तेत्वंप्रायश्चित्ति
रसिब्राह्मणस्त्वानाथकामउपधावामियास्येनंदितात्तन्नस्तामितोनाशयस्वाहा॥आदित्यप्राय श्री
श्चित्तेत्वंप्रायश्चित्तिरसिब्राह्मणस्त्वानाथकामउपधावामियास्येपतिघ्नीतन्नस्तामितोनाशय १४
स्वाहा॥आदित्यप्रायश्चित्तेयायोप्रायश्चित्तेऽग्नेप्रायश्चित्तेत्वंप्रायश्चित्तयायोप्रायश्चित्त आदित्य

प्रायश्चित्तइतिहुत्वाथास्येमूर्धिसंस्रावंजुहोतिमर्मगंत्वितिजुहोमिस्वाहा॥भुवोयशस्त्वितिजुहोतीम
स्वाहा॥ऊर्वः श्रेयस्त्वितिजुहोमिस्वाहा॥मूर्धंवःऊर्वस्त्विदित्यभिजुहोमिस्वाहेत्यग्नेवादर्वात्रंनिधाय
प्रदक्षिणमग्निंपरिक्रम्यापरेणाग्निंप्राचीमुदीचींसंवेशयाथास्ययानिमानिमर्मशयानीतिवाएत
शरवेजशिवंशमीभिर्हिवावत। समाहरणंयत्रोखिनाहरतिनाभिमृशामीतिऊर्ग्वैरसायैत्यथैनामु
पवर्तयतिसन्वाम्नः संहृदयानिसन्नाभिः सतेवरः। संतोकाभ्यस्थयोर्ऊर्जमावहनायेत
मेरंपरिघत्तमामनुव्रताभवसहरय्यामयाभव। यातपतिघ्नीतन्नीरघ्नीतुताऊरुमशिश्नातं
मधुमेधिष्ठोरभस्तथास्येमुखेनमुखंसंपद्यतेमधुहमधिरंमधुनिक्रममधुवादनी॥मुखेमसा
रघमधुरःसपत्नीःऊरुसंवेशनंकृतं॥चाकवाकःसंवेशनंयच्चहाभ्यउदाहृतं॥मधुकादवगंधव
स्तनसंवानिनास्वकइतिचित्रंशमलंवहासाब्राह्मणव्याख्यातानिव्रतानिवरंति चतुर्थ्यांस्नाताअ
घनवस्त्रामलकृतांब्राह्मणसंभाषामाचुभ्योपकुर्यात॥२४॥विष्ठ्योनिंकल्पयतुत्वष्टारूपाणि
पिंशतु। आसिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंदधातुते॥गर्भंधाहसिनोबालगर्भंधाहसरस्वति॥
गर्भंतेअश्विनाबुभावाधत्तांपुष्करस्रजौ॥हिरण्मयीअरणीयंनिर्मंथतोअश्विना॥तंतेगर्भं
हवामहेदशमास्यायसूतवे॥यथाग्निर्गर्भाएथिवीद्यौर्यथेंद्राणगर्भिणी॥वायुर्यथादशगर्भ
एवंगर्भंदधामिते॥यस्यायोनिंप्रतिरतेगृहाणपुमान्पुत्रोजायतांगर्भांतः॥तंमातादशमासो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बिभर्त्तिसजायतांवीरतमस्वा नः॥ आतेगर्भंयानिमनुपुमान्बाणइवेषुधिं॥ आवीरोअत्रजायतांपुत्र
स्तेदशमास्यः॥ करोमितेप्राजापत्यमागर्भंयानिमनुते॥ अन्नृःपूर्णेजायतामनंधोश्लाणाप्रिया
चधीरः॥ यानिप्रभूणिधीर्याण्यृषभाजनयंतुनः॥ तेत्वंगर्भिणीभवसजायतांवीरतमस्वानः॥ यो
वशायागर्भंयश्चवेहतीइत्त्वंनिदधेवनस्पतौ॥ तेत्वंगर्भिणीभवसाप्रसूर्धेनुगामुनासन्नाम्नः
श्याऋषभमितिवभ्रुंप्रजापतिनात्यृषभेणस्कंदयामिवीरंधत्त्वासोमुधः प्रजापतिनात्यृषभे
णस्कंदयामिवीरंधत्त्वासोमस्कंदः प्रजापतिनात्यृषभेणस्कंदयामिवीरंधत्त्वासावितिवीरंहैव
जनयतिसर्वान्यूपगमनानिमंत्रवंतिभवंतीत्यत्रवायत्रायत्रैतीतिबादरायणः॥ २५॥
पाग्निग्रहणादिरग्निस्तूपासनमित्यत्रैतंतस्मिन्ह्याग्निकमाग्निक्रियंतंतस्योपासने
नाहिताग्नितंतथापार्वणेनचरुणादर्शपूर्णमासयाजित्वंवातद्दर्शाहावच्छिन्नःपुनराध
यःप्रतिसंवत्सरंवासर्वान्हर्मांश्चुक्रियात्सस्मिन्नउधतेधासितसिकतापांसउडंबरशाखा
भिःपुष्करशाखाभिर्वाप्रक्षाद्यमथालभेतच्छी॰ सेभागान्संभृत्ययातिकंकाशादाग्निमथि
तालौकिकवाहत्यसतेकृतान्नज्वलयित्वाभ्याधायाग्नेर्भुवः स्रुवंप्रतिष्ठित्यथेनमाग्निमुप
समाधायाग्नेहतिपर्यंतंकृत्वाग्नेहोतीर्मेमवरुणतत्वायामित्वं॰ याचयित्वा
सादितितिसृभिर्मनुमतीर्जुहोतितेनुतन्वन्नुबुध्यस्वाग्नेत्रयस्त्रिंशत्तेवइतिचतसृभ्यांवतिनी

र्जुहोत्यन्तेभ्याहुतिमन्तेअंगिरःपुनरूर्जासहरय्यत्येकेकयाहुतीःसमस्ताभ्यांकृत्वाग्नाग्ने
स्यनाभिरसीभ्यंसत्यमित्वयाअसि॥ अयसामेनसाधृतोयस्माहव्यमरिष्यतिनाधीहिभेषजंत्वं
हेतेमन्यवेमनस्वतीप्राजापत्याःससवतीश्चकृत्वाहरहोतारंमनसाकृत्वासंग्रहंकृत्वेमंवरुणत
त्वायामित्वं॰ याचयित्वाप्रतिमंत्रमाग्नेमनसाजुहोतीषाकनयतेत्रगुरवेवरदातिवासस्तीव्रमु
ग्रंहरसायरिष्ठयाधाह्यास्यातमात्मन्नरण्योर्वासमारोपणंसमिधावासमारोपयदरणीकल्पेन
स्यादिरःपालाशऔडुंबराआश्वत्थश्चान्यतरस्मिन्यत्रायस्यतस्मिन्स्रुचिवागारादाग्निमाह
त्यजुह्वानउदुध्यस्वेतिद्वाभ्यामस्यांसमाहुतेस्तामारधातिद्वाभ्यांतोहमकल्पोयादिषाव
णोविलिष्येततस्मिन्यथिकृतंनमाग्नेयदिहोवेश्वानरपथिकृतोयादिवहुसुनरंधयोयहि
नारोविनाश्वान्येरग्निभिरग्नासंसृष्टयाजुनाधयः॥ २६॥ इतितिरण्यकांडेशस्त्रेएकान्नविं
शतिप्रश्नेसप्तमःपटलः॥ ७॥ शालांकारुणिव्यन्नुदगयनआपूर्यमाणपक्षेहिण्यांत्रिषु
चोत्तरस्मिन्नुपसमाधायआहतिपर्यंतंकृत्वाग्नहोतीर्मेमवरुणतत्वायामित्वं॰ याचयित्वा
हतंवासःपरिधायापउपस्पृश्यहव्यंस्थालेसाग्नेरायुषेपरिलिखतामितिस्रिभिःप्रदक्षिणंप
रिलिख्ययथार्थंनवटान्कृत्वाताभ्यंतरपा॰ त्रंकरोतीहवाअग्नेर्नामनामगृह्णंस्तोमेति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ष्ठतिघृतमुक्षमाणा॥ तोत्वाशालेसूचीराः सर्ववीराअरिष्टवीराअनुसंचरेमेतिदक्षिणंद्वारंसूणासु
ध्रुवतीहवंक्रव्नातिनिष्ठशालेअश्वावतीगोमतीसनरतावती॥ ऊर्जस्वतीपयसापित्वमानोध्रुवस्त्व
महतेसौभगायेत्वतरामागतंकुमारंसहकृष्णआवत्सोन्नमतीसह॥आतंवाहरण्मयःकुंभआद
भ्रःकलशोरयिनिधेतिसमितावभिमशत्मवमवखूणाराज्ञाबुध्नमत्सवमाभिमशत्यतेनसूणा
वधिरोहवंशोर्ध्वोविराजन्नपसेधशत्रून्॥अथोस्मभ्यंसहवीरंरयिंदाइतिरुष्ववंशा
मारोपयत॥मानःसपत्नःशरणःस्योनादेवोदेवेभिर्विधितास्यग्ने॥तृणवसानाःसुमनोअ
स्त्वंशंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदेशंछन्नायाभिमशतितोतूराधेवंस्कृशमनंनिशायामतसी
मारण्यंमुपसमाधायव्याहतिपर्यंतंकृताजुहोत॥२७॥वास्तोष्पतेवास्तोष्पतइतिद्वावास्तोष्प
तेप्रतरणानएधिगयस्फानोगोभिरश्वेभिरिदो॥अजरासस्तेसरुस्यामपितेवपुत्रान्प्रतिनो
जुषस्वस्वाहा॥अपेतमृत्युरमृतंनआगन्वैवस्वतोनोअभयंकृणोतु॥पर्णंवनस्पतेरिवाभिनः
शीर्यतांरयिःसचतांनःशचीपतिःस्वाहा॥परमृत्योअनुपरेहिपंथांमास्तएहतरादेवयानात्॥
वास्तोष्पतेप्रतरणोनएधिगयस्फानोगोभिरश्वेभिरिन्दो॥प्रणोयच्छविशांसंगमेजसेशंनोभव
यच्छंयोरयेभ्यः॥पर्णंवनस्पतेरिवाभिनःशीर्यतांरयिःसचतांनःशचीपत्नीस्वाहा॥

हेमंनेवरुणतत्वायामित्यनुवाचयित्वैवंविहितःसंवत्सरेसंवत्सरेवास्कृशमनंसतारतावित्येके॥२८॥
गृहमाबिभीतमावपीदमूर्जंबिभ्रतएमसि॥ऊर्जंबिभ्रद्वसुवनिःसुमेधागृहानागच्छमिमनसामोदमानः॥
येषामभ्येतिप्रवसन्नितिसोमनसाबभूवुः॥गृहानुपहूयामहतनाजानतुनोनतः॥उपहूताइहगावउ
पहूताअजावयः॥अथाअन्नस्यकीलालउपहूतागृहेषुनः॥उपहूतापूरिसरसःसर्याबस्वाउसंमु
दः॥अरिष्टाःसर्वपूरुषागृहानःसंतुसर्वदा॥ऊर्जस्वतीःपयस्वतीरायंतोहसामुदः॥अनश्रवाअत
व्यागृहान्मास्माबिभीतनातिगृहानभीतिक्षमायवःशंत्मप्रपद्याशिवंशंगमेंशंयोःशंयोरतिप्रावि
तंतदहरागतेःकलहंकरोतिगृहानहंसुमनसःप्रपद्येअवीरघ्नीवीरतमःसुवाभ॥इरावहं
नःसुमनस्यमानास्तबर्हंसुमनाःसंविशामीतिसावइतिविश्वाउतेतयावयंधाराउदन्याइवा
अतिगाहमाहिषंइतिभार्यांसमीक्षतेसमीक्षते॥२९॥गृहमाबिभीतवास्तोष्पतेशालाकार
यित्वाग्नीनाधेहीतिद्वाग्निर्विधुर्यानिकल्पयत्वेत्रायाश्चित्तंक्रवंतावत्सवदतांतेतःप्रयाहसंति
एकमिषविष्णुस्त्वान्वेतुश्रावयंतस्कारयाःसमाहृत्यआचार्यकुलादेद्वाग्नीवंःप्रजापतां
मदंतिवितादेशंचंद्रमसंदक्षुमहूत्वाभुक्तवतोदक्षिणंहस्तंविरोजादेहातिओनयंत्सस्मावि
राजंवस्वराजंनान्नाद्यायजुहुधंधीतंवृत्रंहवंतंरत्यथसप्तपालाशीदक्षिणकर्णंजप
त्यागंतासमगन्महिकुमारमोजापयतिसर्वदर्विहोमाणांश्याभिःपरिहरतुमनयनंदारयास्याम॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥इति॥ हिरण्यकेशिसूत्रेऽष्टमः पटलः॥८॥समाप्तः प्रश्नः॥ ॥७॥ ॥७॥

अथातः सीमंतोन्नयनं प्रथमगर्भे चाश्वत्थुर्थे मास्यापूर्वमाणपक्षे पुण्येनक्षत्रेऽग्निमुपसमाधाय व्याहृतिपर्यंतं हुत्वाधातादृतुनेति चतस्रोधान्यर्ज्हो तीमंमेवरुण० वाचयित्वास्नातांप्रयतवस्त्रामलंकृतांब्राह्मणसंभाषामपरेणाग्निं मंडलागारेप्राचीमुपवेश्यतत्रैणाशल्यासालीकुंभ्यामुपसंगृह्यपुरस्तात्सत्यस्कंदतिषत्याहृतिभीराकामुहेयास्तराकइतिद्वाभ्यामूर्ध्वंसीमंतमुन्नीयाभिमंत्रयतेसोमएवानोराजेत्याहूश्रीर्लक्ष्मीः प्रजावित्तंचक्राआसीनास्तीरतुभगोजेविश्वाउतत्वयावमंधाउदन्याइव॥अतिगाहेमाहिहुवइति॥१॥अथातः पुंसवनंतृतीयमास्यापूर्वमाणपक्षेपुण्येनक्षत्रेऽग्निमुपसमाधायव्याहृतिपर्यंतंहुत्वाधातादृतुनेतिचतस्रोधान्यर्ज्होतीमंमेवरुण० वाचयित्वास्नातांप्रयतवस्त्रामलंकृतांब्राह्मणसंभाषामपरेणाग्निं मंडलागारेप्राचीमुपवेश्यतृणासीनांतस्याहृदयेपाणोयवमाधायाऽऽइत्यभिमंत्रयतेसर्वौषधान्यमावोवाश्वोवृक्षाहितिदधिक्रांतरेणाऽऽप्यायत्वाइतिमाउदरमभिमृशत्यभिष्ठाहंदक्षाभिरभिमृशामिहरामास्यसूतवाहतिन्ययाधत्थंगर्भंधाघृतेनकाकारींवाप्रत्यंगं वृणासंधायेनमूषराकलंवोनरपूर्वस्याग्नितिष्ठरात्रिंवानिमंथ्यमूरुमूलेपधानायेदक्षिणा नासिकयाछिद्रेप्रणयेद्यदिगर्भः स्त्रवेदेणास्याः पालिनात्रिरूर्ध्वंनाभेरुन्मार्ष्टिपरांचंत्वानाधी

चीवंलक्षबभ्रालंबंधनेसक्तूनुपवेश्यदृषामासोअधारहतिविज्ञननकालेशिप्रंप्रसवनंशिरस्तउदकुंभेनिधायपत्तस्तूर्यंतीमथास्याउदरमभिमृशति॥२॥यथेववायुःपवतेयथासमुद्रएजतिएवंतेगर्भएजतुसहजरायुणावसर्पतित्यवाऽवमाहंजातेशमनिपरश्वनिधायोपरिष्टाद्रण्यंतेकृत्तमाधरेधूपरिष्टात्कुमारधारयत्यश्मामयपर्णभुर्भवहिरण्यमस्तृतंभवतीदंवैपुत्रनोप्रास्मिन्नीवतंशारदःशतमित्यंगादंगात्संभवसिहृदयादधिजायसेआत्मावैपुत्रनामासिंजीवत्रारदःशतमित्यंघपापतेदंजलिनोदकंमादायमूर्धानमस्याधसिंचेन्नीलदंघपक्षमःस्वनेमाःसमासिनादलमवघ्रस्त्वपथादित्युपनिहरंत्योपासनमातिहरतिस्नातकाग्निंसएषउत्तपनीयएवंनाग्निमिकंचनकर्मकियतेन्यत्रौदरपनादथेनंकर्णेःसर्वपाभिश्चतुरपेथनिग्रोडामर्कउपवीरःशाखिकरउत्करबलः॥अथनोनशेथतादृतःस्वाहा॥आलवालिनीकालेखन्त्यभिमिषन्किंचिदंतउपस्कृतिःस्वाहा॥अर्थमणःकुंभीनद्युःपात्रपाणिर्नंदिनिःस्वाहा॥आंत्रीमुखःसर्वपात्रणोनश्यतादृतःस्वाहा॥केशिनीश्चलगलिनीवज्राद्रोलापकाशिनी॥अपतनश्यतादृतःस्वाहा॥कोवेरकंगविश्वयासोरक्षोराजनप्रेषितः॥ग्रामान्सनातयायतीमंतःपरिजाकृतान्स्वाहा॥एतान्हतेतान्वध्रीतेत्यंग्रहणोहतस्तानाम्नःपर्यसरत्तानिदुत्तानिकृहस्पतिस्तानहवेदग्रहणःप्रमृशतःकूटदंतानिकेशंलवत्तानन्स्वाहा॥नक्तंचारिण

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उरस्यशान्धूलहलान्कपालपान्त्स्वाहा॥पूर्वेण्वांपितेत्युत्तरेःश्यामकर्णकः॥मातानघन्यागोऽतिया
मेविसुरभिरुतीस्वाहा॥नक्तंचारिणीस्वसासंधिनाम्नीश्यतेकुलं॥यास्वपत्कृताग्नेयस्यविनाता
यांमनुःस्वाहा॥तासांतेकृष्णवत्सनेक्षामानंहृदयंयकृत्॥अस्थेअस्थीनिदेहस्वाहातिप्रतिम
त्रमंगारेघावंपातितःपाणीप्रक्षात्यभूमिमालभतेयत्तेसुशीलेहृदयंदिवंद्रुमासिश्रिते॥त
स्याम्रतत्वस्यनाधेहिमाहंपोत्रमघंरुदं॥वेदतेभूमिहृदयंदिवंद्रुमासाश्रिते॥तथाम्रतत्व
स्येशानोमाहंपोत्रमघंरुदामित्यथातोमेधातनंदर्भाहिरण्यंत्रबध्नतेंतर्धायोपरिशखा
वंकुमारंधार्यमाणंघनंत्राशयातिभूर्जंवस्त्वयिजुहोमिस्वाहाभुवायजूंषित्वयिजुहोमिस्वा
हाभुवःसामानित्वयिजुहोमिस्वाहाभूर्भुवःस्वरथर्वांगिरसस्त्वयिजुहोमिस्वाहेत्यथैनमुख
शतामिराङ्गःस्नापयतिक्षोत्रियतानिर्ऋतेत्वाजुहोमुंपाशमिवरुणस्यपाशात्॥अनागसंत्रस्त
वोत्वाकरोमित्रावेतेधावाएथिवीउभेइमा॥शंतेआपःसंहाङ्गैरस्तुशंधावाएथिवीसहोषधी
भिः॥शंतेसूर्यस्यसंहवातनतनोतेचंतसःप्रदिशोभवंतु॥सूर्यंतेचक्षुर्मनसाग्राह्यायदेवाज
ुंचंक्रसज्यंतसः॥एवमहमिमंक्षोत्रियाजानमशंसाधुहामुंपाशमिवरुणस्यपाशाद्
यथेनंमातुरुपस्थआदधाति॥३॥याद्यश्वतसःप्रदिशोयातपत्नीरमिसर्योविचष्टे॥

श्री १८

तासांवात्ररसआदधाभिप्रयक्ष्मएतुनिर्दांपराचैत्याधायाभिमंत्रयते मातेपुत्रःरक्षोहिंसीर्मा
धेनुरंतसारिणी॥प्रियाधनस्यसूयाएधमानास्वेदुहोहितप्रशस्त्यदक्षिणाःस्तनमाधापयत्यंयकृ
त्रोऽसांधयतुसर्वमायुरेतु॥तस्मैस्तनंप्रयाम्यस्तायुःकीर्तेर्वर्चोबलंपशवस्तित्यवसुत्तरंसोमयतिनरु
दतिवत्सवंवदामोवत्सवामिमशामसीत्युभावभिमशतिथास्थाशिरस्तउदकुंभमाधिहितानिदधा
त्यापोग्रहेषुजातयथादेवेषुजाग्रथएवमस्येकपुत्राधेनायतेति द्वादशमामातापुत्रोरक्षतः
शुच्यगारंकुर्वंत्युपानहंरातिस्तुतिकाम्यतिहरंत्योपासनंतेमन्तिमुपसमाधायजाहतिपं
नंलताधातादधातुवारयिमितिद्वादशकृतीर्जीवातवेदेलेकेषाग्निमंमेवरुणोनेवाचयि
त्वापुत्रस्यनाभरथाद्यक्षरंवनुरक्षरंवाघोषवदाघंतरंतरंदीर्घमिमिक्षानातयत्रवास्त्यप
सर्गःस्यात्तधिप्रातिछितमितवेतायतेवितामातेसंत्वमित्याहरयानाविभायतेचममनामन्न
थमंज्ञातवदंतिहनामनाकुर्याद्विहोमंतत्तस्मात्द्विनामाब्राह्मणोऽकृतनक्षत्रनामाहि
तीयःस्यादन्यतरद्वयंस्यादन्यतरेणनामसंनयेरन्सोमयाज्ञीतरीवंनामकुर्वंतावितायतेम
वासारत्यागतंयापुत्रमाभिमृशतिसोमस्यत्वाद्युम्नेनाभिषिंचाम्यग्नेस्तेजसासरस्वत्यैवर्चसेति
चक्षूंषित्वाङ्कारेणमितिघ्राप्यसावामुवेवर्चसेतिमूर्धमाभिघ्रायाथास्यदक्षिणंह

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्तेन दक्षिणं हस्तं सौमुछंगृह्णात्यग्निरनृष्मानित्यंगभिः पर्यायैरनृष्टमश्नता दधीतेति द
क्षिणं कर्णं जपति मभापुरस्तात्॥४॥ अथैवं छेमास्यन्नप्राश्नन्मासपूर्यमाणपक्षे पुण्येनक्षत्रे
त्रिमुपसमाधाय आहुतिपर्यंतं कृत्वा जुहोतीमं मेवरुणस्य० जानुदघ्नमप्सु प्रविश्य
तिस्रोशाशीतिर्भूस्थविदधामि भुवस्त्वयिदधामि सुवस्त्वयिदधामीत्येतैरनुमन्त्रं प्राश
यत्यपांत्वौषधीनां रसं प्राश्नाम्यग्निशिवास्त आपओषधयः संवत्सरीणास्त आपओष ध
यो भवंत्विति॥५॥ तृतीयेवर्षे चूडाकर्मापूर्यमाणपक्षे पुण्येनक्षत्रेत्रिमुपसमाधाय
आहुतिपर्यंतं कृत्वा जुहोतीमं मेवरुणस्य० जानुदघ्नमप्सु प्रविश्य त्रिः प्रस्फुरवः कुमारमुपवेश
युत्तरतोमातास्यानुधारयेदन्यतरेणाहतेन वास्यकेशान्निगृह्णात्यथोष्ण
शीतयापः संस्पृशन्निशीतास्यच्छाद्यानीयापउंदंतुनीवसदिति दक्षिणंगोदानमुनक्त्यो
ग्रधन्नायखनमित्यूर्ध्वमामोषधिमंतर्धायात्स्वधितेनेनं हिंसीरितिक्षुरेणाभिनि
र्धायतिदेवश्चरेतानिग्रवपदितिग्रवपत्यथोत्तरान्प्रदक्षिणं। मेनाकपत्सावितास्क्षुरेणसा
मस्यराक्षोवरुणस्यवह्नान्। तिनग्रत्तणोवपतदस्योजेमः श्यावंवर्चसासः सुरताथेति

पश्चाद्येनदक्षाद्धस्तेरग्नेरिंद्रस्यबाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांवपतु॥तेनतेहंवपाम्यसाविति युत्तरतोयथाह्योकृत्त
मनाअसत्॥ज्याकृत्सर्वंदशाहंतिपुरस्ताद्धुत्वाथौदनंसूदाःकारवोनियथार्विवासंमेभ्य
कशान्यजपूषाकृहस्वातिःसवितासोमोऽग्निः॥तेभ्योनिधानंवहधान्येऽन्नसायवासथिवी
अवःसुवस्तिगोछगुंबरेदर्भसंवेशानस्वातिर्वास्यरातिर्भवातिमथाश्रंश्रावणाद्यदशति
सर्पिष्मंत्रमोदनंनाविलायेवंविहितंः षोडशेवर्षेगोदानकर्मसावित्रंवापयतिशिखामजाव
शिवष्टीत्येकेषामान्तोदानोवाभवतिउरवेगंदशतिमध्ये॥इतिहिरण्यकेशिसूत्रेविरंश
तिः प्रश्नेप्रथमःपटलः॥१॥अथातः श्वेतग्रहणायाश्वितः समुपसृत्तेयज्ञोपवीत्यासीनो
नाग्नीतेनश्रावकोदकमाहृत्यसभायांमध्येदेवनमुद्धृत्यवास्यशान्तुपमंत्रहसमुद्य
ग्रथयित्वोपरिष्टात्सभायांप्रयुतंगानितेनकुमारमभ्याहृत्यासंश्रावनंनिधायदक्षालेव
लादकमिश्रेणाभ्यक्ष्यत्याघ्रातकंसंदक्षिणतः कुर्कुरः सकुर्कुरः कुर्कुरोनीलबंधनःओ
लवइतमुपाकृवतगर्भिमउबलंअथारामउलंवरः॥सारमेयोहधावतिसमुद्रमिवकाक
तू॥खिभेतिघंचरुक्मंचश्रुत्रामयः सकीरिणः॥सकीरिणः सुवस्रेकव्यात्यसूनश्रुर्कस.
जेक्षुद्राटंकश्वसमरमंकश्वदृलश्चयित्नवश्चार्कुनश्वलोहितश्चोत्सवेतवंशितिमन्तव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तिग्रहयज्ञांत्रातवेदः पितृभ्योयत्रेतानेथानिहतान्यराक्षे॥मेदसः कूल्याउपतास्रंतुसस्रा
एषामाशिषः सेनुकामैः स्वधानमइतिसंकल्पंतांवर्षांतुहोतिन्नोमनुष्येभ्यश्चालिप्तान्भोजमेदुष
स्तेनओदनस्यमाः सानामितिसमवदायसर्वाभिश्रस्यजुहोत्येकस्मात्कांपश्यतरहमानामन्न
मांसंयन्नघृतवत्स्यधावदतेजुहोणदातिपूतमन्वेतमाहितंतमेअक्षन्स्वधानमः॥एकाष्टकात
पस्तुष्यमानासंवत्सस्यपरस्ताउइहेपीतो॥तंरोहमुपन्नोगाथापितरः संविदानाःयिष्टेमः
कृतोमनाक्षस्यधानमः॥संवत्सरस्यप्रतिमामितिकृत्वाऽन्वस्यमाः सानामितिसमवदाय
सर्वाभिश्रस्यजुहोत्यसंख्यायैकमवाहनायाचिष्टकृतेस्वधानमश्वतिश्रसिधोएकांकालदत्ता
यथामासिकेऽन्धदानेत्वानिवतेभ्योभूतेमाः सर्वेषणापितृभ्योन्नंसंस्कृत्यतवमपूअ
वासिश्रजापतइतिजुहोतिप्रसिध्मोएकांजलिदानायथामासिक॥१५॥इतिहिरण्यकेशि
सूत्रविंशतिप्रश्नेपंचमःपटलः॥५॥अथातः श्रवणाकर्मतेषांवोर्वामासीश्रवणेनयं
ध्यातस्यामपरिक्लप्तायमाग्निहोत्रस्यदक्षिणाग्निमुपसमाधायोपासनमग्नावग्नेरन्यत्रधो
पकरणयतेक्षितधानाअसनाल्लाजास्तंकल्किंश्रेकाष्ट्यांजनोन्यंतेअजमितिदर्भमुप
लार्पतेषामेवमन्नानाः सर्वाभिश्रस्यजुहोतिनमोग्नयेपार्थिवायपार्थिवान्नाधि

पतयेस्वाहानमोवायवेविभुमतआंतरिक्षाणामधिपतयेस्वाहानमः सर्पाग्रोहितायदिव्यानाम
धिपतयेस्वाहानमोविद्युतेतारकाणांदिशांमधिपतयेचाहलोकंश्रेकाष्ट्यांयेनसंस्कृतंहोतिन्नभो
मरीकाजंघाविचालिन्नंघोमध्यरोजंघाध्यरोजंघादिचालिन्नंघोमशकोजंघादिचालिन्नंघो
मरीकाजंघाध्यधरंहृत्वाकुंभेदर्भमुष्टिंचादायप्राक्कलशोपनिक्ष्यप्राचीरभीस्तंस्तीर्यते
ऽनुरोबलीहरतिपेपार्थिवाःसर्वास्तस्यदर्भंबलिंहरांतियआंतरिक्षायदिव्यायदिशाश्रित्य
मांजनाभ्यंजनेदत्तोपतिष्ठतेनमाअस्तुसर्पेभ्यइतिमंत्रेणदर्भमादायमंत्रैःप्रदक्षिणमाव
सथंपरिषिंचन्परिक्रामेद्यावतीकामयेतेतावतामेसर्पानाथकामइतिप्रथमेतपदालहिर्
वैणधापरणेचसप्तचमानुषीरमोस्मिंस्त्रश्चराजबंधवेनवैःश्वेतस्याश्वारणाहिर्न
घानर्कंवनश्चेतामेदर्विमेयथापतिष्ठतेसमीचीनामास्मिन्प्राचीदिगित्येतंमंत्रंप्रतिदिशं
नियमतऊर्ध्वबलिंहरत्वामार्गशीर्षीत्यनात्रकिंश्रेकाष्ट्यांनपरिषिंचतेनविद्यतेनिरवदास्य
न्निरवदस्यन्नियंतेतेनाबलीहरतिः॥१६॥इतिहिरण्यकेशिसूत्रविंशतिप्रश्नेषष्ठःपटलः
॥६॥आग्रहायणीमाश्वयुज्यांस्यामार्गशीर्ष्यांकोर्णमास्यामग्निमुपसमाधायसंपरिस्तृ
र्यवेयासिस्रुचीधाकंश्रेवधित्वाभिघार्याहुत्वाघृतपर्यग्नंकृत्वाजुहोतीग्नयेसत्यघृ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तयज्ञराचरंजातवेदहहरिदंबभस्व॥ वेप्राम्याःपशवोविश्वरूपास्तेषांसप्तानामिहरोतिरस्तु पुष्टिः
स्त्वाहा॥ योजनाःप्रतिनंदंतिरात्र्यंधेतुभिवामदी॥ संवत्सरस्ययाप्रतीसानोअस्तुसुमंगलीस्वा
हा॥ शिवापशुभ्योदारभ्यःशिवान्नेभ्यःशिवादिवा॥ संवत्सरस्ययाप्रतीसानोअस्तुसुमंगलीस्वा
हा॥ पौर्णमासापूरयंत्यायौत्सर्गायादधत्॥ मासार्धमासान्विभजंतीसानःपूर्णाभिरक्षतुस्वाहा
तिसोधेष्टकृतीर्जुहोतिसंवत्सरमभितेरयंतीराहिवाभ्यादधत्॥ इमंनःपंथांप्रदिशन्विभाहि
तंयंतिषधस्थंसुरंनआयुरितितेतःपौर्णमास्यांभूमिंपालभतेप्रतिष्ठित्यैप्रजा
तिरिछामिवाहृदंप्रत्यंचंपशुंप्रतिरिछामिमोषु॥ प्रत्यंगंपशुंजातिरिछाम्यात्मन्यात्मानंप्राणंपशुंप्राणेति
छामिमुष्॥ प्रतिधापाहृथिव्याःप्रतिरिछामिमोषु॥ नयाहेवाएकादशनयास्त्रिंशाःसाध्या
सः॥ बृहस्पतिर्वाहिताग्नेयस्यसविताःसवंदेवादेवेरंतुमिति॥ तेषांदक्षिणाग्रहंयात्रु
पविशत्युत्तराउत्तरंप्रोत्यानुपूर्वंतेषांयेमंत्रविदस्तंत्रांजंपंतिस्योनापृथिविभ
वानृक्षरानिवेशनी॥ यच्छानःशर्मसप्रथाः॥ बाधिष्ठायपर्वतानामितिदक्षिणेःपार्श्वे॥ श्रीः
संविदंबुधन्यबुध्नियेत्युत्तरंबुध्नियामानाअभयंत्वाशत्रवोबिभ्यतांयेवरंराज्ञस्त्रिःसंहितब्राह्मणा
नेन्नेनपासिंचंत्यपुण्याहंस्वस्तयनमृद्धिमितिवाचयित्वाथैतांरात्रिंवसंति॥ १॥ सप्तमःपटलः॥ ७॥

अथातउपाकरणोत्सर्जनेव्याख्यास्यामःश्रवणापक्षआषाधीषुनातासुहस्तेनपौर्णमास्यांवा
ध्यायोपाकर्मीश्रिमुपसमाधायमाहतिपर्यंतंकृत्वाकांडर्षिंकुर्वंतिकांडनामानिवातांविद्यो
मृग्वेदमनुर्वेदःसामवेदमथर्ववेदःसदसस्पतिमितिकृत्वाग्नीनादितानुवाकानधीयंतेकांडा
दीन्वासर्वान्वाऋतिपद्यतेस्विष्टकृदंतंकृत्वाअहमेकोहवाऽन्यंयथाधायमधीतंव्याभिति
वेदंतिनेपक्षस्यरोहिण्यांपौर्णमास्यांवोत्सर्गःसगणःप्राचीमुदीचींवादिशमुपनिष्क्रम्य
यत्रापःस्रवंतःस्रवंत्यवगाहंतेवगाह्याघमृषंतंतीर्त्वाणांनोमाकृत्वीसवित्रेःप्रसु
विराप्तेछामवाभ्यवहरंतिसरभिर्हिरण्यवर्णाःशुचयःपावकाइतिचतसृभिःपवमानःस्व
र्जनइतिचमाबुवंतःस्रोत्यादर्भंतेभ्यस्मेसंनयंतोऽहंतहन्योन्यंततःप्रचेदशे
प्राचीनप्रवणाग्रेषुदर्भेष्वपवर्गाण्यासनानिकल्पयंतिवा॥ ८॥ नेतोनक्षत्रायतमबृह
स्पतमंत्रयवायवेसमिधंवंइमसेनक्षत्रमयंत्रायंतेयमायराज्ञेवरुणायराज्ञेसोमायराज्ञे
वेश्रवणायराज्ञेमकन्यारुद्रमआदित्येभ्योविश्वेभ्योदेवेभ्यःसाध्येभ्यऋभुभ्योभ्युद्धा
मरुद्भ्योभर्भ्योमरुद्भ्यःस्वाहेतिहवगणानांविश्वामित्रोनक्षदग्निर्भरद्वाजोथगोतमः॥ अत्रि
र्वसिष्ठःकश्यपइत्येतेसप्तर्षयोनिधीतिनऊत्तरतउदीचीनप्रवणउदग्ग्रेदर्भेःप्राग्ग्रेव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

र्गोप्ता सनानिक त्यपांति विश्वादित्रायुनन दत्यभर द्धजायगोतमायात्रयेवसिष्ठायकश्यपायत
थवसिष्ठकश्यपरंतकाय रुंधतीकल्पमिति दक्षिणतः प्राचीनप्रवणमास्तामनतेकवद्यातेभ्यः हु
वा हेपाय नामजातेवर्ण्यामतकक्षायतृणोवंदेवार्द्धनेवरुभिनमातितेवातश्रवसत्यश्रव
सेरुश्रवसेरुतभरथसेसामश्रश्रायणायसत्वंतेवृहद्रथायवामदेवायवामदेवायवारिरसायहर्य
श्वायनामोदग्रयायगोतमायऋणंजयायऋतंजयायरुतंजयायधर्नंजयायबुध्नवेत्र
णायत्रिवर्णायत्रिभानवेगौवितायपराशरायविष्वक्सेनायकाशीश्वरायज्वरा
यधर्मायार्थायकामायक्रोधायवसिष्ठायमंत्रायत्वष्टेकत्रैधर्त्रैधात्रमृत्यवेसवित्रेसावित्रये
ऋग्वेदाययजुर्वेदायसामवेदायाथर्ववेदायेतिहासपुराणायेतिदक्षिणतः प्राचीनावीति
नादक्षिणाग्रवणदक्षिणाग्रैर्दर्भैः प्रत्यगग्रवर्णान्यासनानिकल्पयेत् ॥१६॥ वेशंपायननामप
लिंगवातत्तिरायकठवाजसनेयायमपदक्रमकोथुमनामवृत्तिकारायसूत्रकारेभ्यः सत्राषाढाय
प्रवचनकर्तृभ्यआचार्येभ्यऋषिभ्योमानवेभ्यऋषिपत्नीभ्यइतिसव्यआवर्तितउपवीती श्री
मातामहेभ्यश्चैकैकस्मैपृथगुष्णकल्पयाम्युष्णकल्पयामीतासनेनासृतंपमात्मन्मृत २६
वंयात्पुरुकेनामुष्मैनमोनुष्मैनमइतिगंधपुष्पधूपदीपैरुष्णवासनुष्णसाहसत्रेना

मुंतर्पयाम्यमुंतर्पयामीतिफलोदकेनामुष्मैनमोमुष्मैनमइमुपस्थायापरेणवह्निमुप
समाधायव्याहृतिपर्यंतंकृत्वाकुंडेष्वाज्यंजुहोतिकुंडनामग्नेवास्यानेनीमग्वेदंयजुर्वेदंसाम
वेदमथर्ववेदंसेदंसस्यातिमितिकृत्वाग्रथमेनत्रवाकेनाभीध्यंतेकुंडादीन्यासवींजयादिस्मति
पयतेस्विष्टकृदंतंकृत्वामहमेकंहवाक्षस्यथाधामधेतेत्यभितिवदंतिकुंडात्कुंडादि
तिहूत्वाभुदकुंतेहर्यादेपमंमुदधिमूर्ध्वंतंकृत्वाप्राचीमुदीचींवादिशमातमितारातंधार्यं
तिमतेत्वाक्वेः सकुभिरादनेतिब्राह्मणाः स्तर्पयंमेवंपारायणसमाप्तौकुंडात्कुंडादिति
हूर्वामोपणादधिधावतवर्जमित्यमेवाडिदेवान्वीयित्वंश्रुतर्पमंतितर्पयंति॥२०॥ ॥
इतिहिरण्यकेशिसूत्रेविंशतिप्रश्नेषमः षटलः समाप्तः॥८॥ वेशंपायनायग्रहणेग्र
हणमेथातउपाकरणोत्सर्जनआग्रहायणीमारभ्यास्योथातः श्रवणाकर्मश्रोत्र
तेपितृभ्योष्टकाध्यायमास्तामेषतेनंतमधुमासंजानानसमीक्षतेयेवेहपितरोमावो
स्मामासपदाग्रहेथातोवोजविहारःथातः श्रलागवमथातः श्रग्रहणमाश्रित्तंदनी
यवर्षेवृद्धाकर्मभिरुषेनास्मन्नप्राशनमारभ्यश्रुतस्तोमथैवबालुःपवतेथातः पुस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वनंमथातः सीमंतोन्नयनंविरंशतिः॥ २०॥ इतिस्मार्तसंस्कारसंग्रहः॥ ७॥ ७॥ ७॥
शके १७८६ तारणनामसंवत्सरेश्रावणशुद्धपंचम्यांगुरुवासरे उमामंकरकाशिनाथ
सनुसदाशिवनस्मार्तसंस्कारपरोपकारायालिखितंशुभमस्तु॥ श्रीयोगेश्वर्यैनमः॥॥
देवीभक्तजनप्रियांसुवदनांरक्तोत्पलंतथास्वर्णालंकृतलांगलंचमुशलंहस्तैर्दधानांश्रियं
विद्युत्कोटिवरींडकांतिममलांदंतास्करोन्मूलिनींध्रेंद्राधिरूढांसुरक्तांयोगेश्वरीं
संभजे॥ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१९॥२०॥इति हिरण्यकेशिस्मार्तसूत्रं समाप्तं॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=06.08.19 16:00
,TRANSFERRED=2019/08/06 at 16:08:20
,PAGES=24
,TYPE=STD
,NAME=S0001337
,Book Name=M-167-HIRVYKESHIY SMARTSUT MSS
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection